

Seminář_ 27.9.2007

Michal Macura

1. Toffler (podle informací ve slajdech a průvodci studiem) zmiňuje 3 vlny. U nich je patrné, že každá následující vlna je mnohem kratší, o to ale „vyšší“. Zabýval se Toffler (nebo jiný autor) dalším vývojem? Co bude po „informační vlně“?

Není mi známo, že by Toffler nebo někdo jiný předpovídal čtvrtou vlnu. Tím nemá být řečeno, že se vývoj zastaví, ale nikdo patrně nedokáže důvěryhodně předpovědět další zásadní kvalitativní změnu

2. Zmíněná třetí vlna – informační, je podle Tofflera v nejvíce vyspělých zemích už dlouhou dobu. Neznamena to však, že by (v duchu se „zbuzováním vln“) se měla chýlit ke konci?

Určitě ne. Civilizace třetí vlny teprve začíná. Toffler v knize Nová civilizace píše o tom, že v současnosti koexistují na Zemi všechny tři civilizace – preindustriální, industriální a postindustriální. Hlavní příčiny globálních problémů vidí v třecích plochách mezi těmito civilizacemi.

Iva Bernkopfová

1. Myslíte, že se společnost vyvíjí jenom dopředu? Nejsou přece jakési obecně platné principy, které by měly platit v každé době?

Společnost se vyvíjí v čase. Existují jisté principy, které mají dlouhodobou platnost. Čím jsou obecnější, tím je jejich platnost dlouhodobější. Formulace obecných principů existence a vývoje společnosti je věcí filosofie.

2. Co myslíte, že bude následovat po „třetí vlně“? Jaká je Vaše prognóza vývoje společnosti?

Nevím.

Jakub Carda

1. Je učitel základní školy 1. stupně manager? Dle teze „kdo řídí lidi je manager“.

Učitel základní školy 1. stupně své žáky neřídí, ale vychovává. Tím nemá být řečeno, že jistá forma výchovy by neměla být součástí řízení.

2. Přirozený x umělý řád jsou opravdu tak jiné, není to jen větší mraveniště?

Přirozený řád ve společnosti se konstituuje spontánně, to znamená, že ho lidé nevytváří cílevědomě. Vytváří se dlouhodobě jako „vedlejší produkt“ činností mnoha lidí, kteří těmito svými činnostmi sledují své různé cíle. Mezi těmito cíli však není vytvoření tohoto řádu. Umělý řád je naproti tomu lidmi vytvořen cílevědomě.

3. Nezasloužil by si tento předmět vzhledem ke své kvalitě a náročnosti o pár kreditů více?

Možná ano.

Petr Houška

1. Nestávají se prvky umělého řádu působením času prvky přirozeného řádu (samovolně)?

Stávají. Jakmile přestanou působit síly člověka, zmocní se jich síly přírody. Opuštěná budova se po čase rozpadne, neobdělávané pole se poměrně brzy změní v přirozený ekosystém. Podobně je tomu i v případě řádu ve společnosti, i když to není tak „hmatatelné“.

2. Nejsou pravidla a zákony vlastně jen formulovanými instinkty?

Necítím se být dosti kompetentní vyslovit v této věci svůj názor. Hayek tvrdí, že pravidla, tak jak se postupně vytvářela a následně pak zákony, jako součásti právního řádu, spíše zasahují proti instinktům.

3. Není rozdělení do 3 vln v pojetí A. Tofflera přílišné zjednodušení?

Je velmi zjednodušující. Všechny ostatní ze známých periodizací dějin jsou podrobnější. Myslím si však, že právě toto zjednodušení umožňuje rozpoznávat to nejpodstatnější, rozdíl kvalitativních znaků preindustriální (agrární) společnosti a industriální (průmyslové) společnosti a též nově nastupující postindustriální (informační) společnosti.

Josef Jalůvka

1. Podobá se v dnešní době uspořádání a řízení společnosti více modelu mechanismu nebo modelu organismu?

Domnívám se, že lidské schopnosti vytvářet uspořádání společenských systémů a řídit je, se opírají zatím spíše o poznání na úrovni mechanismu. Vzhledem k tomu, že umělý společenský systém – organizace – existuje na bázi přirozeného společenského systému, chová se samozřejmě mnohem složitěji než mechanismus. Je dobré, když jsme schopni si to alespoň uvědomovat.

2. Je třeba pomáhat přírodě (tj. všemu, co se vyvinulo bez zásahů člověka) a chránit ji před kulturou (v pojetí J. Šmajse) nebo se příroda vypořádá s kulturou sama?

Dříve, uvádí J. Šmajse, se příroda bránila silou, teď se brání slabostí. Jakmile zeslábně natolik, že přestane plnit funkce, které jsou pro lidstvo jako živočišný druh nezbytné, dojde k oslabení či zániku lidstva, nikoliv přírody. To jsou však, dle mého soudu, dosti extrémní, i když patrně principiálně správné úvahy. Mám zato, že příroda a kultura jsou schopny žít v symbióze, ale kultura, jako produkt lidského vědomí, vůle a intelektu musí být schopna se přírodě přizpůsobit.

3. Je rodina opravdu původním řádem založeným na instinktech, nebo bylo to, jakou má dnes formu, ovlivněno promyšleným jednáním a zásahem člověka (například církve)?

Rodina je původním řádem založeným na instinktech. Je to přirozený řád. Samozřejmě tak, jak se rozvíjí kultura, mění se i rodina. Vliv církve, popř. další vlivy, které dnes vnímáme jako vlivy konzervativní, se snaží rodinu posilovat, jiné vlivy, působící zejména v současné době vedou, zejména v ekonomicky nejrozvinutějších zemích, k jejímu značnému oslabování.

Alena Kupčíková

1. Příroda nám přece sama ukazuje, že člověk překračuje svoje meze toho, jak se k tomu co příroda sama vytvořila chová. Dokazuje nám to různými epidemiemi, vichřicemi, povodněmi. Neukazuje nám ona sama, že bychom měli přibrzdit?

Existuje spousta indikátorů nepříznivých účinků lidských aktivit na přírodu. Toto je vnímáno, a to už nejen několika mysliteli, ale širokou odbornou i laickou veřejností. Trochu již přibrzďujeme, nicméně druhou nohou stále více šlapeme na plyn.

2. Každý člověk má jinou morálku, jiné názory. Jak je možné, že se tolik lidí vlastně shodlo na nějakém řádu, na nějakých pravidlech?

Protože přišli na to, že když se shodnou na pravidlech a budou je dodržovat, že na tom nakonec všichni v úhrnu vydělají. Jenomže nikdy se všichni na jednotných pravidlech neshodnou a nikdy je všichni nebudou plně dodržovat. Proto jsou dějiny nepřetržitá řada konfliktů.

3. Kam směřuje management?

Mechanicou „kontrolu těl“ nahrazuje jemná a komunikativní, participativní a symbolická „kontrola duší“, jejímž smyslem je shromáždit veškerou energii do služeb jediné komunity. (Lipovetsky)

Hana Divišová

1. Není rozum také produktem přirozeného vývoje?

Nepochybně ano.

2. Nemůže být kultura a racionální vývoj společnosti jenom dalším stupněm přirozeného vývoje?

Pokud překročíme rámeček našeho modelu, spočívajícího na dichotomii příroda (= slepé síly) – lidstvo (= rozum, vůle cílevědomost), pak určitě ano.

3. Můžeme pozorovat evoluci i v postavení a činnosti manažera?

Jestliže budeme nazývat evolucí jakýkoliv vývoj, tak nepochybně ano.

Petra Semonská

1. Přirozený x umělý řád – nevychází v podstatě jeden z druhého a nejedná se o přirozený vývoj jednoho systému?

Dalo by se odpovědět podobně jako na výše uvedenou otázku Hany Divišové.

2. Je každý zásah člověka do přírody pro ni tak fatální, nejsou zde i pozitivita?

Nejsme patrně schopni se oprostít od personifikace přírody. To co je pro ni dobré či špatné hodnotíme z „lidské pozice“, dle lidské morálky. A v tomto pojetí pak samozřejmě vnímáme všechny lidské aktivity, které vedou k ochraně přírody, jako pozitivní.

3. Společenské vědy vychází z technických a biologických, je zde některá, která vyloženě převažuje? A jaký je ten spojující prvek?

Nedá se říci, že by společenské vědy přímo vycházely z technických a biologických věd. Spíše se inspiřují, v duchu paradigmatu, jež v dané době převládá, některými obecnými principy, které byly technickými a biologickými vědami odhaleny.

Michal Lazor

1. „Popisuje pan Hayek i některé změny v poměru vedlejších důsledků lidských činností“ a „cilevědomost lidských činností“ v čase? Např. že bude v budoucnosti růst působnost „technických systémů“ a potlačovat např. „dílo přírody“ a to je zlé (podobně jako pan Šmajš).

F. Hayek reflektuje skutečnost, že v průběhu industriální epochy vznikají silné tendence k přeceňování lidských schopností vytvářet ve společnosti efektivní umělý řád. Zdá se, že v důsledku fatálních zkušeností dvacátého století jsou tyto tendence výrazně oslabeny a určující trendy společenského vývoje vedou spíše ke snaze o pochopení, respektování a rozumnému využívání přirozeného řádu.

2. Je možné objektivně podložit, že společenské systémy jsou složitější jako organismus?

F. Hayek, když porovnává společenské a biologické systémy uvádí, že společenské systémy jsou složitější a obtížněji pochopitelné proto, že vztahy mezi prvky těchto systémů jsou abstraktní povahy.

3. Pan Šmajš tvrdí, že kultura nevznikne spontánně? Vždyť se přece vyvíjí podobně jako příroda evolucí a směřuje ke stálému zlepšení.

J. Šmajš rozeznává evoluci přirozenou a evoluci kulturní. Dále zastává názor, že cokoliv vzniká v důsledku činností lidí, ať cilevědomě či bezděčně, patří do kultury.

Petr Doležel

1. Existují jiné teorie vzniku člověka mimo Darwinovy a biblické?

Pokud bych Vaši otázku rozšířil a formuloval tak, zda existují i jiné teorie vzniku člověka než teorie evoluční a teorie stvoření, pak se domnívám, že nikoliv.

2. Proč v dnešní turbulentní době upadá význam rodiny? Neměl by tento chaos směřovat spíše k soudržnosti?

Mnohočetnost, povrchnost a nestálost mezilidských vztahů, stejně tak jako epizodičnost a nonkonsekventnost lidských aktivit, jsou znaky postmoderní společnosti. To se promítá i do rodiny. Je však docela možné, že v reakci na to začne soudržnost rodiny růst. Bylo by to pěkné, ale moc bych na to, alespoň v kulturách evropských a severoamerických zemí nesázel.

3. Nedochozí v dnešní době ke změně z postindustriální éry na postpostindustriální éry.

Dle mého soudu postindustriální éra teprve nastupuje.

Eva Holoubková

1. Může se vyskytovat i původní řád v řádu organizace (velké) – fungují i tyto „instinkty a city ve velké společnosti více lidí?“ Neměly by se ty řády vzájemně doplňovat?

Vliv instinktů a citů v lidských společenstvích existuje. Jejich praktický akční rádius je však omezený, i když se dnes může díky globální komunikaci výrazně zvětšovat (viz. různé světové mediální kampaně). S působením principů tzv. původního řádu je třeba proto počítat i v současných rozsáhlých (rozšířených) rádech, ať přirozených či umělých. Jeho pozitivní účinky však netřeba přeceňovat, naproti tomu jeho negativní účinky neradno podceňovat.

2. Z výkladu jsem pochopila, že třetí vlna teprve nastane. Jak tedy Toffler může předpokládat dobu trvání mnohem kratší než u druhé vlny? Co nastane (co předpokládá, že nastane) poté? Konec světa?

Je nesporné, že vývoj lidské civilizace se urychluje. Proto je možno očekávat, že časové úseky mezi zásadními kvalitativními změnami v tomto vývoji se budou zkracovat. Konec světa nenastane po třetí vlně, ale za nepředstavitelně dlouhou dobu po konci lidstva.

3. Jaký je Váš názor na vznik světa, na Boha?

Jsem zastáncem evoluční teorie. Vztah člověka k Bohu je dán přirozenou lidskou touhou po autoritě.

Michaela Šenková

1. Myslíte si, že nastane ještě další (4.) vlna vývoje lidské společnosti?

Lidská společnost se bude pochopitelně dále vyvíjet.

2. Na základě čeho byla určena doba trvání první vlny?

Počátek první vlny je spjat se vznikem výraznějšího rozvoje zemědělství. Máme-li být přesní, nemůžeme ještě hovořit o jejím konci. Musíme připustit, že první vlna stále ve světě přetrvává, i když pouze v nevýrazné míře. Existují ještě společenství, resp. lokality, kde zemědělství je dominantním faktorem ovlivňujícím uspořádání společnosti.

Barbara Závíšová

1. Může být společenský systém srovnáván s organizací ve smyslu jeho charakteristik?

Máte patrně na mysli přirozený řád společnosti a uměle vytvořený řád společnosti, tj. organizaci. Přirozený řád vzniká spontánně, organizace cílevědomě. Při vytváření organizace je třeba mít na paměti, že je vytvářena a bude existovat na bázi přirozeného řádu.

2. Shoduje se Darwinova a Šmajsova teorie evoluce v hlavních bodech?

Jedná se evoluční teorie. Domnívám se, že v zásadních principech se shodují.

3. Kam vývoj směřuje, když 1. vlna trvala 10 000 let, 2. už jen 350 a 3. pouze 40 let?

Třetí vlna začala v nejvyspělejších zemích nastupovat před cca čtyřiceti lety. Dobu jejího celkového trvání neznáme.

Simona Vítězová

1. Souhlasíte s učením pana profesora Šmajse, že vlivem kultury a člověka, který si vytváří a přetváří přírodu zničíme i přirozený řád?

J. Šmajš zastává názor, že v důsledku příliš rychlého a špatně orientovaného vývoje kultury může dojít k takové devastaci přírody, že pomínou podmínky nezbytné pro existenci lidstva jako živočišného druhu. Jde tedy spíše o ohrožení lidstva a jeho kultury než o ohrožení přírody.

2. Které principy industriální společnosti si myslíte, že jsou již archetypem a pro dnešní postmoderní dobu neplatí?

Zdá se, že principy industriální společnosti, tak jak je formuluje Toffler jsou platné i ve společnosti postindustriální. Neplatí však již s tak výraznou mírou univerzálnosti a takovou intenzitou jako dříve. Například princip dělby práce: Trend k prohlubování dělby práce pokračuje, nicméně tam, kde se to „přehnalo“, působí trend opačný (viz. rozšiřování a obohacování „rozdobené“ výkonné práce).

3. Vznikla pravidla u rozšířeného řádu vlivem původního řádu? Šlo o jeho rozšíření nebo ne? Ta pravidla vznikla jako „vedlejší produkt“ lidské činnosti, o které jste mluvil na semináři?

V pojetí F. Hayeka vznikl postupně tzv. rozšířený řád jako soustava pravidel, jejichž aplikace se ukázala jako užitečná. Tato pravidla často působí proti instinktům, jako určité zákazy konat to, k čemu nás instinkty nabádají, popř. příkazy konat něco, od čehož nás instinkty odvádějí.

Matúš Kačňač

1. Společenské vědy čerpají z věd technických a biologických, jaký je vliv těchto věd v podnicích výrobních a nevýrobních? V kterém typu je výraznější vliv technických a v kterém biologických?

Domnívám se, že otázka vychází z nesprávných předpokladů. Společenské vědy přímo nečerpají z věd technických a biologických. Pouze se v jistých obdobích inspirovaly některými zobecněnými zásadami, jež vycházely z poznání těchto věd. Z daného hlediska se v řízení výrobních a nevýrobních organizací neprojevuje žádný rozdíl, ani dle mého soudu neexistuje žádný důvod, aby nějaký rozdíl existoval.

2. Proč systém vytvořený člověkem (uměle), na základě známých funkčních přirozených systémů, není nutně dokonalejší?

Umělý systém vytvořený lidmi (stroj, zařízení, budova, potraviny aj.) může velmi dobře sloužit (a zpravidla také slouží) účelu, pro který byl vytvořen. Jeho nedokonalosti se však začínají projevovat, když ho začleňujeme do větších, ať už uměle, či spontánně vytvořených systémů.

3. Je kapitalismus přirozeně vytvořený systém, když funguje na rozdíl od marxismu, který nefunguje?

Kapitalismus je silně ovlivněn přirozenou evolucí, oproti socialismu silněji vnímá a respektuje tzv. rozšířený řád. Naproti tomu socialismus vznikl z nepřiměřených ambicí racionalistů vytvářet na základě rozumu lepší svět, umělý řád. Paradoxně má tento řád v některých ohledech blízko k tzv. původnímu řádu. Spoléhá totiž (bohužel ve zcela nereálné míře) na některé pozitivní lidské instinkty, zejména na altruismus.

Jitka Václavíková

1. Pohltí kulturní evoluce zcela evoluci přirozenou?

Určitě ne. Je však možné, že přirozená evoluce bude kulturní evolucí natolik ovlivněna, že bude probíhat v deformované podobě (naruší se rovnováha systému) a její prospěšnost lidstvu bude výrazně snížena.

2. Jaké prvky si řízení ve společnosti převzalo od modelu mechanismu a modelu organismu?

Z modelu mechanismu zejména neměnnou, pevně danou strukturu a tzv. negativní zpětnou vazbu, z modelu organismu naproti tomu zejména evoluci (vznik, rozvoj a úpadek), proměnlivou strukturu a tzv. pozitivní zpětnou vazbu.

Soňa Hermanová

1. Zajímalo by mně, jestli je správné dělit evoluci na přirozenou a kulturní. Kdo může určit, jestli současný stav je nebo není přirozený, je nebo není výsledkem přirozené evoluce?

Principiálně řečeno, přirozená evoluce je dílem „slepých“ přírodních sil a rovněž (dle Hayeka) dílem nezáměrných důsledků lidské činnosti. Přesné rozlišování v konkrétních případech však samozřejmě nemusí být jednoznačné.

2. Bude někdy vymyšleno (nebo vznikne samovolně) něco lepšího než trh? (jako nástroj uspokojování lidských potřeb)

Trh je nerozlučně spjat s dělbou práce a směnou. Trh, jako přirozený řád, se samovolně vyvíjí a zároveň může být (a také byl, je a bude) kultivován, usměrňován i doplňován cílevědomými lidskými aktivitami (např. plánováním). Je však těžko představitelné, že by byl plně nahrazen něčím principiálně novým.

3. Jak dlouho bude trvat „třetí vlna“ a co bude dominantou čtvrté?

Zatím není známo.

Vladimír Makara

1. Která z věd má dnes větší vliv na společenské vědy? A jak to bude podle Vás do budoucna?

Jednotlivé vědy – přírodní, technické, společenské či jiné, přispívají svými závěry, metodami, resp. celkovým vnímáním světa k rozvoji obecné metodologie. Ta je obsažena ve filosofii, ale ne pouze v ní. Takovou obecnou metodologií se stává kybernetika, obecná teorie systémů, či teorie chaosu. Nedá se říci, že společenské vědy by z této „společné pokladnice“ převážně jen braly. Vklady učení F. A. Hayeka (o přirozeném a umělém řádu), nebo H. A. Simona (rozhodování) jsou významné.

2. Doteď byla „vůdce“ evoluce příroda. Nemyslíte si, že dnes je už „vůdce“ evoluce člověk a jeho aktivita? (změna klimatu, vyhynutí druhů zvířat, změna prostředí, genetika)

Podíl vlivu lidských aktivit na stav a vývoj přírody neustále roste a tento růst má zrychlující se trend. Uvedený vliv může mít, dle lidských měřítek, pozitivní i negativní důsledky. Lidstvo se stává v rostoucí míře „vůdce“, nebo „tvůrcem“ evoluce. Problém je ale v tom, že se stává v rostoucí míře zároveň též „správcem“ toho, co vytvořilo. O uměle vytvořené systémy, na kterých je stále více závislé, se musí neustále starat, jinak přestanou fungovat. O přirozené systémy, které rovněž mohou lidstvu velmi dobře a dlouhodobě sloužit, pokud jsou přiměřeně využívány, se stará příroda.

3. Hayek: Přirozený řád: malé skupiny → instinkt. Rozšířený řád: velké skupiny → pravidla → nesouhlasím → podle mého názoru se i v malých skupinách založených na instinktech musí dodržovat pravidla → rodina → musí tady být i pravidla jinak to nefunguje. Totéž ve velkých skupinách → pekař → zákazníci → tak je to sice postavené na určitých pravidlech, ale bez základních instinktů jako je hlad by to nefungovalo. Nemyslíte si, že v jakékoliv skupině musí být zastoupeny jak instinkty, tak pravidla?

Určitě ano. Jde však o proporcí a s tím související funkci instinktů a pravidel v obou řádech. V původním řádu, kde se členové osobně znají a jejich vztahy jsou bezprostřední, zaujímají silnou pozici instinkty, i když samozřejmě i zde jsou důležité určité zvyklosti chování a s nimi související pravidla. Naproti tomu v rozšířeném řádu, který může být neomezeně rozsáhlý a proto se většina členů tohoto řádu navzájem nezná a vzájemné vztahy jsou zprostředkované a neosobní, zaujímají při formování a fungování tohoto řádu jako celku silnou pozici pravidla. To ovšem neznamená, že konkrétní chování lidí při konkrétních interakcích není ovlivněno instinkty a rovněž tak, že instinkty nemohou být motivem určitého zájmu, např. poptávky po výrobcích pekaře.

Jana Majerová

1. Proč J. Šmajš rozděluje evoluci na lidskou – kulturní a přirozenou, když i člověk je výsledkem přirozené evoluce? (Přece i rostliny a živočichové přetvářejí svoje okolí – např. bobr a jeho hráze velmi zasahují do rázu krajiny, nejen člověk)

Člověk (lidský rod) je produktem přirozené evoluce, nicméně jeho aktivity vytvářejí to, co nazýváme kulturní evolucí. Rozdíl oproti ostatním organismům je v tom, že v konání člověka hraje významnou a stále zvyšující se roli rozum a cílevědomost.

2. Vycházejme z myšlenek A. Tofflera o 3 vlnách vývoje lidstva. Jak si představujete 4. vlnu?

Žádnou představu zatím nemám.

Jana Rotreklová

1. Existují nějaké znaky toho, že by se člověk ještě dále vyvíjel, nebo po vydělení z živočišné říše se už bude vyvíjet jen řízení a organizování celé společnosti?

Člověk se i po vydělení z živočišné říše dále vyvíjí a v důsledku cílevědomé kultivace sebe sama patrně stále rychleji a výrazněji.

2. Lidé se podílí i na přirozeném řádu (neuvědoměle). Nestává se ale z tohoto řádu řád umělý ve chvíli, kdy lidé pochopí jeho výhodu a začnou ho rozvíjet?

Je pravdou, že jakmile lidé pochopí přirozený řád (tj. řád ve společnosti, který postupně vzniká cestou nezáměrných důsledků dřívějších jednotlivých cílevědomých lidských činností), a zároveň pochopí jeho užitečnost, začnou ho cílevědomě využívat a spolu s tím i cílevědomě kultivovat.

Jan Kaucký

1. Je řízení v organismech (případně i řízení ve společnosti) člověkem ovlivnitelný proces? Nemá příroda a přirozený systém takový vliv na toto řízení, že člověk může pouze předpovídat, jak řídit procesy ve společnosti a organismech, s nejjistým výsledkem?

Lidé zatím nedokáží vytvořit umělý organismus, dokáží ho však kultivovat. Celá první vlna – zemědělská společnost – byla podmíněna schopností lidí domestikovat a kultivovat rostliny a živočichy. V současné době je možno jít v ovlivňování organismů stále dál (genové inženýrství). Jde o symbiózu přirozeného a umělého. Analogicky můžeme nahlížet i na organizaci a řízení společenských systémů.

2. Když by třetí vlna měla trvat pouze přibližně 40 let, co bude následovat? Čtvrtá vlna, která již má stát na informačních technologiích, ale na něčem ještě vyspělejších? Může člověk vůbec předpovědět kam výzkum a vývoj dospěje, na čem bude čtvrtá vlna založena?

Neuváděl jsem, že by třetí vlna měla trvat přibližně 40 let, ale že se začala projevovat před přibližně 40 lety. O čtvrté vlně, pokud vím, nejsou k dispozici žádné důvěryhodné informace.